

Nr 478

Av herr **Andersson, Torsten, m. fl.**, om utredning rörande kommunernas investeringar och lånebehov.

(Lika lydande med motion nr 838 i Andra kammaren)

Den stora kommunala expansionen har varit ett av de mest påtagliga dragen i utvecklingen under 1960-talet. Huvuddelen av samhällsuppgifterna ligger numera på kommunerna. Man kan säkert konstatera stor enighet om angelägenheten av de uppgifter som kommunerna fått ta på sig.

Denna expansion och framför allt expansionstakten har emellertid medfört såväl kommunalekonomiska som samhällsekonomiska problem. Kommunverksamheten är med den omfattning den numera har en faktor av mycket stor betydelse i vår samhällsekonomi. Uppmärksamheten faller härvid särskilt på kommuninvesteringarna, som i stort sett dominerats av bostadsbyggandet (som dels framtvingats av befolkningsomflyttningen och strukturförändringarna i näringslivet, dels av en fortlöpande sanering av det äldre bostadsbeståndet), trafikexplosionen i våra större tätorter med åtföljande arbets- och kostnadskrävande trafikledslösningar samt utbyggnaden av utbildnings- och vårdssamhället. I löpande priser har kommuninvesteringarna ökat från 1 905 milj. kr. år 1960 till 5 206 milj. kr. 1967. Nettoupplåningen har under samma period ökat från 600 milj. kr. till ca 1 500 milj. kr. per år. En betydande del av investeringarna har alltså skattefinansierats. Det är en i och för sig riktig politik, som kan och bör tillämpas så länge inte den sammanlagda kommunala utdebiteringen tillsammans med olika slag av statliga skatter lägger hinder i vägen. Den kommunala utdebiteringen har emellertid ökat mycket kraftigt under 1960-talet. I genomsnitt har utdebiteringen ökat från 14,63 år 1960 till 18,71 år 1967. En kommunalskatt på i genomsnitt 25 kr. kan — om trenden håller — vara en realitet om ett tiotal år. Kommunalskattens utveckling är i och för sig en källa till oro. Den drabbar de lägre inkomsttagarna hårdast genom att skatten är proportionell och därjämte avdragsgill vid den statliga inkomsttaxeringen. De reformer som genomförts inom ramen för den statliga beskattningen till förmån för de lägsta inkomsttagarna har på grund av utvecklingen inom det kommunala beskattnings- och avgiftsområdet förlorat sin effekt.

Den nuvarande ekonomiska utvecklingen inom den kommunala verksamheten har emellertid effekt även från andra synpunkter än rättvisesynpunkter. Investeringarna sker i regel utan alternativa planer avseende totalkostnaderna vid expansion i redan överbefolkade områden eller i avfolkningsområden och tätorter av sådan storlek att följdinvesteringarna kan hållas på en rimlig nivå. Som exempel på följdinvesteringar kan näm-

nas kostnadskrävande trafikleder och merkostnader för miljövård, socialvård, ordningsväsende etc. En bättre planering beträffande kommunernas investeringar skulle alltså få till följd att såväl statsmakterna som kommunerna skulle erhålla ett bättre underlag för bedömningen av den slutliga effekten för samhällets vidkommande av investeringar i kommunal regi. Även vid antagandet att de senaste årens kommunala investeringar tillgodoser ändamål och uppgifter som är angelägenhetsprövade och maximalt rationella från den samlade samhällsverksamhetens synpunkt kvarstår frågan om den hittillsvarande utvecklingen, som kännetecknats av en påtaglig ryckighet på hög nivå, är befrämjande från allmänna ekonomiska synpunkter. Som exempel på såväl stegringstakten som den relativt oplanerade utvecklingen kan nämnas att kommuninvesteringarna enligt aktuella uppgifter beräknas öka med 29 % under de tre åren 1966—1968. Mot denna siffra skall ställas den ökning med 28 % som framräknats av långtidsutredningen för femårsperioden 1966—1970. Det är knappast troligt att så häftiga svängningar i de kommunala investeringarna är ägnade att medverka till bästa ekonomiska utnyttjande av skattebetalarnas medel.

1966 års riksdag beslutade att hos regeringen begära utredning av de frågor som sammanhänger med finansieringen av de expanderande kommunernas investeringsbehov. En utredning med denna begränsade målsättning för sitt uppdrag är emellertid sett från den samlade samhällsverksamhetens synpunkt meningslös. En utredning beträffande kommunernas investeringar bör omfatta alla typer av kommuner, om en riktig bild av verksamheten skall erhållas. Utredningen har också under sådana förutsättningar möjlighet att bedöma såväl motiven för som effekten av de planerade investeringarna. Utredningen kan tillföra den allmänna politiska debatten argument av betydelse för den allmänna samhällsplaneringen. Det förtjänar särskilt uppmärksammas att de s. k. expanderande kommunernas *investeringsbehov* såsom det allmänt kommit att uppfattas mera är ett uttryck för *investeringsbenägenheten* än investeringsbehovet. Investeringsbehovet kan vara mycket stort i en *icke expanderande* kommun men den saknar investeringsbenägenhet på grund av den allmänna utvecklingen som kan ha tagit sig uttryck i bl. a. sjunkande befolkningsstal och ekonomiskt stillastående eller tillbakagång. Det är enligt vår mening väsentligt att samhället skapar likvärdiga utvecklingsmöjligheter för alla typer av kommuner.

Med stöd av vad sålunda anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning av kommunernas investeringsbehov och planering av hur det lånebehov för kommunerna som undersökningen utvisar skall kunna tillgodoses.

Stockholm den 26 januari 1968

Torsten Andersson (cp) Ernst W. Olsson (cp) Johan A. Olsson (cp)